

קונטרס

פרשת האזינו

שנאמרו על ידי

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני'

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת האזינו

- א -

אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם (לב, נו).

- א -

ומפרש רבינו עובדיה ספורנו, "אמרתי אפאיהם" אשאר איזה פאה מהם, והמותר אכלה, כמו שאעשה באחרית הימים, אחרי שלא השגתי שלימותם לא במתן תורה, לא בארץ ישראל ולא בגלות, כאמרו: "כי בהר ציון ובירושלים תהיה פליטה כאשר אמר ה', ובשרידים אשר ה' קורא".

ועפ"ז אפשר לומר, דהנה אמרו רז"ל דקודם ביאת המשיח ישאר רק אחד בעיר ושנים במשפחה שיזכו לילך לקראת משיח צדקנו. וי"ל דזהו מה שכתב הספורנו **אשאר איזה פאה מהם**, פי' שישארו אחד בעיר ושנים במשפחה, והביאור בזה מדוע ישארו אחד בעיר ושנים במשפחה, הלא כתיב לבלתי יודח ממנו נידח?

- ב -

ואפשר לומר עפ"ימ"ש בספה"ק חובת הלבבות (שער הכניעה פי"ד) דהרבה אנשים כשבאים לעוה"ב מוצאים שם על חשבונם מצוות שלא קיימו מימיהם, וכן להיפך, מצוות שקיימו אבל אינם עולים על חשבונם. והטעם לזה, כי מצוות אלו קיבלו במתנה מאנשים שדיברו עליהם לשה"ר ורכילות, וכן להיפך, אם הוא דיבר נגד חברו הרי חברו נוטל ממנו כל מצוותיו וע"כ חסרים מחשבונו כל המצוות שעשה בחייו (וכ"ה בספר חסידים, של"ה, מגיד מישרים פי' ויקהל, וע"י מהרש"א עבודה זרה דף י"ט, וישמח משה פרשת תצוה). בהעלות האדם דבר נורא זה על לבבו, רעדה ופלצות יאחזנו, איך שגרם בדיבור פיו שכל המצוות ומעשים טובים שיגע עליהם לקיימם בכל ימי חייו, ניטלו ממנו במשך כמה דקות ע"י איזה דיבורי לשה"ר נגד חברו, וניתנו לחברו שעלו

דיבר לשה"ר. וע"כ צריך כל אחד ואחד לזוהר מאד בזה, שלא לדבר לשון הרע נגד חבריו.

- ג -

וע"כ ע"י שמדברים לשון הרע על הצדיקים ותלמידי חכמים, ע"יז באים מצוות שעשו הם, על חשבונם של הצדיקים ותלמידי חכמים.

וזהו ענין **אחד בעיר ושנים במשפחה**, שהם לוקחים את המצוות שעשו שאר בני אדם שדיברו עליהם ושלא יהיו ראויים ח"ו להיות נשארים לפליטה.

- ד -

ובזה פירשתי מאמר הגמרא (שבת ל"ב ע"א) מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב. וצ"ב הלשון **מגלגלין**, וגם צ"ב מדוע באמת הוא כן, הלא סוכ"ס לפעמים עושה החייב ג"כ זכות ומדוע לא יתגלגל הזכות הזה ג"כ על ידו.

אך להנ"ל י"ל דקאי על אותם שמדברים לשה"ר על הצדיקים שהם הזכאים, וע"יז **מגלגלין זכות על ידי זכות**, פ"י **שמגלגלין** את הזכות שעשה החייב, שיבא לחשבון הזכאי, אשר החייב דיבר עליו, וכמ"ש החובת הלבבות דהמצוות שעושה המספר לשה"ר באים לחשבון הצדיק שדיבר עליו החייב. והוא ע"ד אמרם ז"ל **גלגל החוזר בעולם**, והבן.

- ה -

ובזה יש לפרש מאמר המשנה (אבות פרק ו' משנה א') רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. והמפרשים מדייקים באמרו **דברים הרבה**, מאי הכוונה בזה. גם צ"ב מה שאמר ולא עוד אלא שכל העולם כולו **כדאי הוא לו**.

ולהנ"ל יבואר שפיר, דהלומד תורה לשמה אין לו שום פניות ונגיעות עצמיות וממילא מוכיח את בני דורו, כי אינו מתיירא מהם, משא"כ הלומד תורה שלא לשמה, אינו מוכיח

את בני דורו, דהלא יש לו פניות ונגיעות עצמיות ומתיירא להוכיחם פן יתלוצצו ממנו. וידוע מארז"ל האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא. וכן בדוריננו, הרבנים הקלים שמקילים לבני אדם כמו שנאמר **ומקלם יגיד להם**, אוהבים אותם ואומרים עליהם שהם הרבנים שאפשר לסמוך עליהם.

- 1 -

וזהו רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה **זוכה לדברים הרבה**, פ"י שבני אדם מדברים עליו ומתלוצצים ממנו כיון שמוכיח אותם שילכו בדרך הטוב, וע"כ כיון שמדברים עליו הרבה, ממילא **זוכה לדברים הרבה**, שבאים אליו מעשיהם הטובים של אותם בני אדם שמדברים עליו, וזהו זוכה לדברים הרבה.

ולזה סיים רבי מאיר, ולא עוד אלא שכל העולם כולו **כדאי הוא**, פ"י שכדאי עבורו, והטעם בזה, **לו**, כי כל מעשיהם של בני אדם שמדברים עליו באים **לו**, שעולים לחשבונו, וע"כ כדאי הוא לו, ודו"ק.

- 2 -

ובזה אמרתי דבר נכון בס"ד בלמדי ברבים רמב"ם הלכות טומאת צרעת (פרק ט"ז הלכה י') שכתב אריכות דברים מענין הצרעת, ואמרתי דיש לדייק מדוע האריך הרמב"ם מהלכות טומאת צרעת, שהיו נוהגים רק בזמן שבית המקדש קיים, ואינו שייך בימינו אלה.

ושם בהלכה י' האריך הרמב"ם וזה לשון קדשו: וזהו השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא **אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע משתנות קורות ביתו**, אם חזר בו יטהר הבית, אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן, אם חזר בו יטהרו, ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו ואם עמד

ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק **בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע**. ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת זכור את אשר עשה ה' לא למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה **אירע למרים הנבואה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגידלתו על ברכיה וסכנה לעצמו להצילו מן הים והיא לא דיברה בגנותו אלא טעתה שהשוותו לשאר נביאים והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנאמר "והאיש משה עניו מאוד"**, ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת, קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות, לפיכך ראוי למי שרוצה לכיין אורחותיו להתרחק משיבתן ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם, וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר וקול כסיל ברוב דברים, ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר **ויהיו מלעיבים במלאכי האלקים** ובוזים דברים ומתעתעים בנביאיו, ומתוך כך באין לדבר באלקים

(א) ועיין בספר שפתי צדיקים (בהקדמה, ובפי תזריע) שכתב וז"ל: מהרב הקדוש האלהי הבעש"ט ז"ל, אלו בני אדם שמדברים על צדיק עתק בגאווה ובוז, עליהם אמר הכתוב (תהלים נ"ה) שלח ידיו בשלומי חלל בריתו, פירוש מי ששולח ידו בשלומי אמוני ישראל, היינו צדיקים ואנשים כשרים, זהו סימן שבודאי חילל בריתו, והוא מקרה הוא בלתי טהור וכו', ולזה (תהלים נ) אמר אלקים מה לך לספר חקי וגו', עיי"ש.

אחר כך כתב שם וז"ל: וכבר אמר הרב הצדיק וכו' ר' אלימלך ז"י זה סוד אמרם ז"ל בפסוק והראה והדיה למינה, ואמרו בגמרא למה נקרא שמה ראה וכו', פירוש אלו בני אדם עומדים בבבל היינו בבלבול דעתם ומשוקעים בס"א ר"ל, ורואה נבלות ופגם **בארץ ישראל** אלו הצדיקים וחסידי הדור שהם נקראים ארץ ישראל, ואילו תקנו את עצמם בתשובה הוגנת לא באו לזה, והיו מאמינים באמת בה' וגם במשה עבדו, היינו בהצדיקים וחסידי הדור, עכ"ל.

ובספר ליקוטי אמרים (דף ל"א ע"א, באמצע ד"ה קרי) כ' וז"ל, ראה ודיה הכל אחד הוא, ובגמרא עומדת בבבל ורואה נבלה בארץ ישראל, דצדיק נקרא אספקלריא, שכל אדם שרואה בו רואה את עצמו כמו במראה, ולכן אמרו במשה שחשדוהו באשת איש בפסוק והביטו אחרי משה, דבאמת **שכל**

וכופרין בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלקיהם, והרי הוא אומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, מי גרם להם לשית בשמים פיהם, לשונם שהלכה תחילה בארץ. זו היא שיחת הרשעים שגורמת להם ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר, אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה, שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, עכלה"ק של הרמב"ם ז"ל. ואחר כך סיים סליקו להו הלכות טומאת צרעת.

ואמרתי בביאור הרמב"ם הזה שהביא בסיום דבריו פסוק זה, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו', דיש לדייק כפל הלשון, ויקשב ה' וגם וישמע, הלא שניהם ענין אחד הוא.

- ח -

אך יש לפרש עפ"י מה שאמרתי כבר לבאר פסוק זה, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע. דטרם ביאת המשיח לא יוכלו בני אדם לדבר דיבורי קודש למען כבוד שמו ית', רק בצנעה, וכששני בני אדם מדברים ביניהם בסוד ואיש אחר רוצה לשמוע מה שמדברים, צריך לנטות אזנו היטב לשמוע מה שמדברים.

וזה שאמר הכתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, שידברו כ"כ בצנעה מחמת גודל הבושה בימים ההם לדבר דיבורים שבקדושה בריש גלי, ויהי כ"כ בצנעה עד שכביכול ויקשב ה' וישמע, שהקב"ה כביכול יטה אזנו לשמוע מה

צדיק יש לו כללות מכל העולם ומכל בני האדם, וכל אחד החלק שלו רואה בצדיק, ולכן חשדוהו באשת איש, שהם באמת היו נואפים ערב רב וראו חלקם בצדיק וחשדוהו, ובאמת חלקם הוא הרע בטל במציאות אצלו נגד הטוב שבו, וזהו ראה, שרואה נבלה דבר נבל בארציות של ישראל, וזהו מפני שהוא עצמו עובד בבבל לשון בבלול, עכ"ל.

שמדברים, להראות דבעוה"ר אין איש שם על לב דיבורים שבקדושה וע"כ מתביישים שניהם ומדברים ע"ז בצנעה.

- ט -

ועל כן הביא הרמב"ם מקרא זה גבי טומאת צרעת, דמקודם לזה מגנה אותן בני אדם **שבאין לספר בגנות הצדיקים** וכו', וממילא ע"ז יבואו מעשיהם הטובים לחשבונם של הצדיקים, וכדברי חובת הלבבות הנ"ל, ועל זה הביא הפסוק אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ולא יטו אזנם למה שבני אדם מדברים נגדם, **ויקשב ה'**, פי' שהקב"ה יקשב אם אותן בני אדם המדברים כעת לשון הרע, עסקו פעם בתורה או עשו איזה מצוה, וכעת **וישמע** מה שמדברים לשון הרע על הצדיקים, כדי לתת לצדיקים את המעשים טובים של הרשעים.

- י -

וזהו שסיים הכתוב **ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו**, פי' דהמעשים טובים שעשו הרשעים באיזה פעם, וכעת מדברים על הצדיקים, אותם המעשים טובים יכתבו כעת לפני השי"ת על חשבון **ליראי ה' ולחושבי שמו**, וכדברי החובת הלבבות הנ"ל.

- יא -

ולזה סיים הרמב"ם במתק לשונו, סליקו להו הלכות טומאת צרעת, פי' דגבי הצדיקים שאין מדברים לשון הרע על בני אדם אחרים רק **כל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה**, להם באמת **סליקו להו הלכות טומאת צרעת**, שלא תבא עליהם הצרעת ח"ו, כי אינם מדברים לשון הרע על בני אדם רק כל שיחתם הוא בדברי תורה וחכמה.

- יב -

ומיושב גם קושייתנו מדוע הזכיר הרמב"ם ענין טומאת צרעת שאינו נוגע לזמנינו. אך להנ"ל מיושב, דהרי הלשון הרע הוא רעה חולה שבני אדם אינם נזהרים בו בעוה"ר,

וע"כ הוא נוגע לכל עת ולכל זמן, ושפיר העתיקו הרמב"ם ביד החזקה, ועוד האריך בזה.

ומענין בזיון הת"ח כתב החיד"א זצ"ל בספרו יוסף תהלות (מזמור י"ד) וז"ל: ה' השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש וכו'. אפשר דמתאונן על מיעוט הלימוד ועל העשירים שאין מחזיקים ביד לומדי תורה, ובזה אינם יכולים הת"ח ללמוד, דטרידי המה למצוא טרף לביתם. וז"ש לראות היש משכיל שעוסק בתורה, או אם ימצא עשיר מחזיק ביד הת"ח, דורש את, דורש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים (פסחים דף כ"ב ע"ב), וראה הכל סר, יחדיו לא משכיל ולא מחזיק אין עושה טוב, אין מי שיעשה טוב שהיא התורה, אין מי שיעשה לתלמיד חכם שילמוד, ומשום הכי אין גם אחד שיעסוק בתורה כי אין מחזיק, ומהתימה כי הלא ידעו כל פועלי און, הם העשירים אשר כל טרחם שבתם וקימתם ומשאם בהבלי העוה"ז, אוכלי עמי, שהם הת"ח כמ"ש בפרק שני דמציעא הגד לעמי פשעם אלו ת"ח, אוכלי עמי אכלו לחם, כלומר יודעים שאם הת"ח אוכלים משלהם, נחשב להם כאילו אכלו לחם, שהם עצמם עסקו בתורה, ועכ"ז ה' לא קראו, ונמצא שכל העון הוא על שאינם מחזיקים, ומפני כך באים ח"ו גזירות רעות, וע"ז תמהים המון העם, כי יש בדור צדיק ולמה אינו נתפס לכפר, והתירוץ הוא כי הצדיק מוכיח ואין שומע, ובזה ניצול, כמ"ש ז"ל גבי נח שהיה מוכיחם ולא שמעו תוכחתו, והם אבדו והוא ניצול, וכתוב ואתה כי הזהרתו את נפשך הצלת. וזה שאמר שם פחדו פחדו כי אלהים בדור צדיק, פירוש כי אלהים מדת הדין בגזירה רעה ח"ו בדור שיש בו צדיק, וע"ז פחדו כי מסורת בידינו שהצדיק נתפס לכפר, ועתה אלהים במדת הדין בדור צדיק חיילא בכולל והוא ניצול, לזה אמר עצת עני תבישו, העצה גם התוכחה מן העני הצדיק תבישו, ואין אתם שומעים, ולכן ה' מחסהו והוא לבדו ניצול, לפי שכבר הוכיח ולא נשמע, ומאי קשיא לכו אלהים בדור צדיק עכ"ל.

עוד כתב החיד"א ז"ל ביוסף תהלות (מזמור נ"ג) וז"ל:
 לראות היש משכיל דורש את וכו' אפשר להסמך מ"ש
 בעניותי בדרושים דאמרו ז"ל לא חרבה ירושלים עד שביזו
 בה לת"ח, והוינן בה הרי היה ע"ז ג"ע וש"ד, וכתבנו דאם
 היו מכבדים ת"ח לא היו באים לזה, דהת"ח חשוב בעיניהם
 והיה מוכיחם ושומעים לדבריו, אבל כיון שהת"ח בזוים
 שומע אין להם, ובאו לידי עבירות גדולות ומשום הכי
 החמירה התורה בכבוד החכמים, וכתוב **את ה' אלקיך תירא**
לרבות תלמידי חכמים כי הוא יסוד מיסוד התורה עיי"ש
 באורך. וז"ש לראות היש משכיל שדורש **את לרבות תלמידי**
חכמים, דאם מכבדים הת"ח ויראים מהם היו מוכיחים,
 ויש מקוה לישראל לשמור התורה עכ"ל עיי"ש.

- יג -

ועל פי דרכו בקודש של החיד"א זצ"ל יש לפרש עוד
 המאמר **את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים**, עפ"י"מ
 שהבאנו לעיל דברי החובת הלבבות דהמדבר לשון הרע על
 חבירו נוטל ממנו עוונותיו ונותן לו מצוותיו שעשה. ונמצא
 דאם מדבר על תלמידי חכמים נותן להם המצוות שעשה,
 משא"כ אם מתיירא מהם ואינו מדבר נגדם, נשאר עם
 מצוותיו שאין הולכים על חשבון הת"ח. וזהו **את ה' אלקיך**
תירא, מתי יישארו המצוות וחפצי גבוה שקיימת על
 חשבונך, שתהא נקרא ירא שמים, על זה אמרו חז"ל **לרבות**
תלמידי חכמים, אם תתיירא מן התלמידי חכמים, ממילא
 לא תדבר נגדם לשון הרע, וממילא ישארו המצוות שלך
 ברשותך, ותהי' בגדר **את ה"א תירא**.

ובספר מלין דרבנן (מובא בספר דרך אמונה) כתב וז"ל:
 אמר ליי מלך קיסר לגאון, כתוב בתלמוד העובר על דברי
 חכמים חייב מיתה, והלא העובר על דברי תורה ויש כמה
 לאוין חייב מלקות ארבעים. וזה הדבר רחוק מן השכל
 שתעשו דבריכם אתם עבדי השי"ת, יותר מהעובר על דברי
 תורה שהיא דבר השי"ת.

שתק הגאון לפני המלך ולא ענה דבר מפני כבוד מלכות. אחר חצי שעה שאל לפני המלך זה עבד המלך העומד בחוץ לפני שער המלך, למען שלא יעבור אחד מהמון העם ויכנס להיכל המלך בלתי רשות המלך, אם בא אחד ודחפו לעבד, ורצונו לעבור וליכנס בלתי רשות, מה דינו של האיש הזה שלא שמע מעבד המלך, ודחפו ורץ ליכנס להיכל המלך.

אמר לו המלך, הרשות נתונה ביד העבד להכותו בסייף ולהמיתו, מבלי שידון אותו לפני ב"ד המלך, אלא תיכף מכהו בסייף שבידו, דאי לאו הכי כולם עוברים להיכל המלך, וזה אינו מכבוד המלך שזה העבד שמו לשומר המלך, אמר הגאון כן הוא האמת. נשתומם כשעה ושאל אם אחד מהמון העם הקל בכבוד המלך או עבר על מצותו, כיצד דינו, אם הורגים אותו תיכף ומיד או עד שידינוהו בערכאות, א"ל עד שידינוהו בערכאות.

נמצא עבד המלך השומר כבוד המלך, כבודו גדול מכבוד המלך, שהעובר על דברי העבד הורגין אותו מיד מבלי שידינוהו בערכות, והעובר על דבר המלך אין הורגים אותו מיד עד שידינוהו בערכאות, ויתכן יפטר.

אז אמר המלך די, תשובתך תשובה נצחת, והאמת אתכם שהת"ח עושים משמרת למצות המלך, מלך מלכי המלכים, והיא התורה, אם יעברו על דברי חכמים יעברו על כל התורה ח"ו, ע"כ.

- יד -

ועפ"י הנ"ל מדברי החובת הלבבות אפשר לפרש הגמרא (פסחים דף קי"ח ע"א) כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר (שמות כ"ב) לכלב תשליכון אותו, וכתוב בתריה (שם כ"ג) לא תשא שמע שוא. וצ"ב מדוע עונשו חמור כ"כ עד כדי כך שראוי להשליכו לכלבים.

ואמרתי בזה דהנה אמרו רז"ל דהמאכיל נבילות וטריפות עונשו שהכלבים מלקקין את דמו, ומובא בירושלמי

(תרומות פרק ח' הלכה ג') מעשה בטבח בציפורי שהיה מאכיל לישראל נבילות וטריפות, פעם אחת שתה יין בערב שבת ועלה על הגג ונפל ומת והיו הכלבים מלקקים את דמו, אתו שאלו לר' חנינא א"ל כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, וזהו הי' גוזל לכלבים ומאכיל לישראל ארפינון דמן דידהו אכלין, (והובא בילקוט אמור ושם איתא שאירע דבר זה בערב יום הכיפורים), עיי"ש.

וא"כ יש לומר דאם הרב מוכיח את ישראל שלא יאכלו נבילות וטריפות וחלב, ואחר כך בא איש רשע ובליעל ומדבר סרה על הרב שאינו יודע מה שמדבר, נמצא דהמקבל ממנו לשון הרע זה אוכל אח"כ נבילות וטריפות וחלב ח"ו (דהרי אינו שומע בקול הרב כיון ששמע לשון הרע עליו, כמובן), ועיי"ז מאכיל ג"כ נבילות וטריפות ח"ו, וכיון שמאכיל נבילות וטריפות לאחרים עונשו שהכלבים מלקקין את דמו, ועיי"כ גם **המקבל לשון הרע על אחרים ראוי להאכילו לכלבים**, כי עיי"ז יכול לבוא לידי עון החמור להיות מאכיל נבילות וטריפות לאחרים, בעוה"ר.

- טו -

ואפשר להוסיף דזהו מה שהביא הילקוט בפרשת אמור הנ"ל שדבר זה (המוזכר בירושלמי) אירע **בערב יום הכיפורים**, וטעמא מיבעיא מדוע דוקא בערב יום הכיפורים, הלא הכל בידי שמים. אך כיון דזה יכול לבוא עיי' שישמע לשון הרע מפי אחרים, או שיספר לשון הרע על אחרים, והרי אחז"ל דעבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, אבל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסו ויתרצה לו, א"כ אף אם יתכפר לו עון שבינו לשמים, אבל מה שדיבר או שמע לשון הרע על חבירו לא נתכפר לו כיון שלא פייסו, עיי"כ אירע דבר זה **בערב יום הכיפורים** דייקא, דכיון דהאכיל את ישראל נבילות וטריפות רח"ל, א"כ החטיא את הרבים בזה והוי חטא בין אדם לחבירו ג"כ.

וגודל העונש של השומע זלזול תלמיד חכם אפילו רק פעם אחת, רואים אנו במסכת בבא מציעא (דף פ"ד) וז"ל: רבי אלעזר (ברשב"י) בתר דנת נפשיה אוגניתיה דביתהו בעליתה (השכיבה אשתו את גופתו בעליה), יומא חד חזת תולעת דקא נפק מאודניה (יוצאת תולעת מאזנו) חלש דעתה, איתחזי לה בחלמא, אמר לה לא מידי הוא - יומא חד שמעי בזילותא דצורבא מרבן ולא מחאי כדאיבעי ליה, עיי"ש.

וא"כ אם בארזים נפלה שלהבת מה יענו איזובי קיר, דאם רבי אלעזר ברשב"י ששמע רק פעם אחת ועם כל עוצם גדולתו לא ויתרו לו, א"כ אנו מה נאמר שלא נכוה בגחלת החכמים, והרבה פעמים שומעים בני אדם שאומרים "מה הועילו החכמים שיושבים ולומדים" ("קוועטשט א באנק"), או שאומרים "מדוע הרב מתערב בענינים שאין שכלו משיג, גם לנו יש רבנים היודעים ללמוד", אבל האמת הוא שאין מבינים החילוק בין לומדים תורה לשמה ללומדים תורה שלא לשמה רק לשם גאות ופניות, שתורה לשמה יש רק אצל יחידי סגולה שבדור.

- טז -

ועפ"י הגמרא פסחים הנ"ל דהמספר והמקבל לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים, ויליף לה מסמיכות המקראות לכלב תשליכון אותו וסמוך ליה לא תשא שמע שוא, אפשר לבאר עפ"י? גם תחילת הפסוק שם (שמות כ"ב ל') **ואנשי קודש תהיו לי** וגו' לא תשא שמע שוא, פי' עפ"י ד החובת הלבבות הנ"ל שהמספר לשון הרע על חבירו, מקבל חבירו מעשים הטובים שעשה הוא. ולזה אמר הכתוב **ואנשי קודש תהיו לי**, שתהיו קודש לה' ולא תאבדו את המצוות שקיימתם, ואם תשאל איך תזכו לזה, על זה אמר העצה בפסוק שלאחריו **לא תשא שמע שוא**, שלא תדבר לשון הרע על חבירך, וממילא לא ילכו המצוות שעשית לחשבוננו של חבירך הצדיק.

- יז -

וזהו הענין של אחד בעיר ושנים במשפחה, פ"י דהמצוות ומעשים טובים שעשו אותן שדיברו עליהם לשון הרע, ילך להצדיקים שכל שיחתם הכשרה היתה רק בתורה ויראת שמים.

- יח -

והנה ידוע דיש די' מדריגות בתואר האדם, (א' אדם, ב' איש, ג' גבר, ד' אנוש, ואנוש הוא הפחות שבכולם. וזהו כוונת הקרא, **אמרתי אפאיהם**, שקודם ביאת המשיח ישאר רק פאה מהם, כדברי הספורנו הנ"ל, וזהו שכתב הספורנו **והמותר אכלה**, אכל"ה מלשון **כלתה נפשי**, כמובא בספרים דכלי" מלשון כלתה נפשי, היינו שהקב"ה באמת חושק וחומד שגם המותר ישארו לפליטה, אך היות ואינם ראויים לישאר לפליטה כיון שדיברו נגד צדיקי ה' ואוהביו, ע"כ המותר **אכלה**.

- יט -

וזהו שאמר הכתוב **אשביתה מאנוש זכרם**, שאשבית מהרשעים שאינם ראויים להיות נקראים יותר מתואר **אנוש**, אשבית מהם התורה והמצוות שעשו, וזהו **זכרם**, פ"י התורה והמצוות שנשארים לזכרון אחר פטירת האדם לעולם הבא, את זה אשבית מהאנשים שהם בחינת **אנוש**, ואתן את זה להצדיקים אשר הרשעים דיברו נגדם, כי בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי (סוטה דף מ"ט ע"א) והרשעים ידברו הרבה על הצדיקים, על כן **אשביתה מאנוש זכרם**, וזהו ישאר אצל הצדיקים, והם יהיו שארית הפליטה בביאת הגואל בב"א.

- ב -

מכּוּ בננו ה"ב החתן החו"ב כ"ה דוד שליט"א

תשרי שנת תשנ"ו לפ"ק

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי.

(א) צריך להבין א) למה חלק השמים והארץ לשנים, הי' לו לומר האזינו השמים והארץ וכדומה.

(ב) עוד ק' למה לשמים אמר בלשון האזינו ואצל הארץ אמר בלשון ותשמע.

(ג) עוד צ"ב למה אצל השמים אמר לשון דיבור שהוא לשון קשה, ואצל הארץ אמר לשון אמירה שהוא לשון רכה (עי' רש"י פ' יתרו על פסוק כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל).

(ד) עוד קשה, בפסוק שלאחר זה דכתיב יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, אצל מטר אמר לקחי ואצל טל אמר אמרתי, וצריך ביאור שינוי הלשונות בפסוק.

ונ"ל לפרש על דרך רמז, דהנה בכל אדם יש נשמה וגוף, הנשמה באה מן השמים היא רוחנית כשמים ומשתוקקת תמיד לרוחניות, משא"כ הגוף בא מן האדמה כמש"כ בפרשת בראשית, דבריאית האדם הי' מן עפר האדמה, והוא חומר כהאדמה ומשתוקק תמיד לגשמיות ולכל הבלי עוה"ז. ולשניהם, בין להגוף ובין להנשמה, בא משה רבינו ואמר מוסר היאך לעבוד את השי"ת, ולכן מדבר אל הנשמה לא כמו שמדבר אל הגוף. דלהנשמה יכולין לדבר דברים קשים שהיא רוצה לשמוע היאך לעבוד השי"ת והיא באה בעצמה לקבל מוסר, כי משתוקקת היא לדברים הרוחניים, משא"כ להגוף צריכים לדבר דברים רכים כדי שירצה לשמוע מוסר כי הוא אינו רוצה לשמוע מוסר ובוודאי שלא יבוא לקבל מוסר משום שאינו מבין ומשתוקק לדברים הרוחניים.

וע"כ אמר משה רבינו האזינו השמים, דהנשמה רומזת לשמים שהיא באה משם והוא דבר רוחני כשמים, ואמר לשון האזינו אצל הנשמה.

המפרשים פירשו החילוק בין לשון האזינו ללשון ותשמע, דהאזינו הוא אחד שכבר באלשמוע ואינו צריך אלא דיבור כדי שישמע, משא"כ ותשמע הוא פירושו אחד שלא בא לשמוע והמוכח צריך לדבר בקול כדי שישמע, ולכך אצל הנשמה שהיא באה בעצמה לשמוע ולקבל מוסר אמר בלשון האזינו, ואמר ואדברה בדיבור שהוא לשון קשה, שהוא יכול לקבל דיבורים קשים כנ"ל, משא"כ להגוף אמר ותשמע הארץ אמרי פי, דהגוף רומז להארץ שהוא בא מן הארץ, ודומה להארץ שהוא חומרי ומשתוקק תמיד לדברים גשמיים, ולהגוף אמר בלשון ותשמע שלא בא לקבל ולשמוע מוסר ודברי תוכחה, וע"כ צריך לדבר בקול כדי שישמע ואמר בלשון רכה אמרי פי, משום שאינו יכול לקבל דברים קשים שלא ירצה בכלל לשמוע המוסר ולכך צריך לומר דברים רכים, ומיושב הפסוק לגמרי כנכון.

וממשיך הפסוק לומר הדברי מוסר שאומרים להנשמה ולהגוף: "יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי", דמטר רומז להתורה דאין מים אלא תורה, לקחי ג"כ רומז לתורה דאין לקח אלא תורה, כמובא בבעל הטורים. וזהו שאמר משה רבינו, שדבר הראשון בעבודת השי"ת הוא לימוד התורה ודביקות בתורה, ומזה אפשר לבא לעבודת השי"ת בשלימות, כמו שמובא בחתם סופר (פרשת בחוקותי) וז"ל שם, כי ידעו חז"ל שידיעת הדברים אלו זהו האושר האמיתי, וזהו המביא להאדם שלבו יתלהב ביראת ה' כל היום ויתדבק בשמו הגדול, ובתנאי שתה"י תחלת כוונתו לשם ה' ותל"מ. כי אם יעסוק בתורה וכו' וממילא ידובק בהשי"ת כי הדבק בתורתו דבק בו ית' ע"כ, רואין מזה דע"י התדבקות בתורה באים לעבודת השי"ת האמיתי. וע"ז אמר הפסוק יערוף כמטר, שילמוד תורה.

ולכן מחלק הפסוק בין מטר לטל, דיש שני מיני לימודים בתורה הקדושה, כמו שמפרש החתם סופר על הפסוק

בטהילים (מובא בדרשות חת"ס פ' זו) השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו, פירושו, על אמרת התורה השלוחה משמים ארץ. ושוב אמר לקמן מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, וכשתצרף כוונת ב' המקראות הללו, תוכן כוונתם סדר הלימוד: לגמר איניש, כאשר שולח אמרתו ארץ, כמו שהיא כתובה לפנינו והוא אמירה רכה, והדר לסבור ולעיין ולפרוק, והוא עד מהרה ירוץ דברו, ענין דיבור קשה, מקשה ומפרק ומיישב ההלכות. והיינו מגיד דבריו ליעקב, השקלא וטריא ליעקב - התלמידים, ואח"כ מוציא מזה סולת נקיה היינו חקיו ומשפטיו לישראל הלכות ברורות ע"כ, ועיי"ש שהאריך עוד בזה.

ודרכים אלו של לימוד התורה אומר הפסוק כאן. תחילה אמר יערוף כמטר לקחי, דמטר רומז לדרך העיון ועמקות התורה, שהיא עבודה קשה וצריך לזה יגיעה עצומה, כמו מטר, שהוא קשה לבני"א. ועי"ז אמר בלשון "לקחי" שדרך העיון ועמקות התורה הקדושה צריך להיות בידו ולא סתם לימוד, ועל זה אמר לקחי שהוא לשון קיחה, שצריך ליקח בידו כל מה שלמד.

ועל הדרך השני אמר תזל כטל אמרתי, שהוא כמו טל שאינו קשה להאדם, וכמו כן לימוד הבקיאות אינו קשה להאדם שאינו צריך לעיין ולהתעמק אלא ללמוד מה שכתוב. ועי"ז אמר אמרתי, שלזה אין צריך כי אם אמירה גרידא.

ולזה מסיים הכתוב כשעירים עלי דשא, שהוא רוח שנוח לאדם לקבל והוא טוב לאדם, והוא כמו לימוד הבקיאות, וכרביבים עלי עשב שהוא טיפי מטר כמו שמפרש רש"י שהוא קשה לאדם. וזהו כמו לימוד העיון, ולשניהם צריכים כדי שילמוד כראוי. ולזה אמר משה רבינו ע"ה דיסוד הראשון בעבודת השי"ת הוא לדבק אי"ע בתורה הקדושה ובשני הדרכים האלו, ואם יעשה כן יהי כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו, כשיתפלל להשי"ת יהי מזה גודל לאלקינו, שגורם נחת רוח להבורא ית"ש.

עוד אפ"ל דהנה לכאורה צ"ב אמאי אמר הכתוב בתחילה כי שם ה', ובסוף אמר לאלקיננו.

אפשר לומר שיש שמדת הדין אינה מסכמת למדת הרחמים, ולכך אמר הכתוב שאם ידבק האדם בתורה הקדושה ויתפלל לה', אז הבו גודל לאלקיננו, אפילו מדת הדין של שם אלקי"ם תסכים למדת הרחמים, וישמעו לתפילתו.

עוד אמר הכתוב דע"י לימוד התורה הקדושה יהי הצור תמים פעלו וגוי. ויובן עפ"י המסבר החפץ חיים זצוק"ל. דלכאורה יש להקשות ולהפליא על הדבר שצדיקים עובדי השי"ת אין להם לחם לאכול ובגד ללבוש ומדוכאים ביסורים בעולם הזה, משא"כ הרשעים יש להם הכל בריוח ואין להם יסורים.

ומסביר החפץ חיים במשל. גביר אחד הי' לו בן יחיד שהי' חולה ל"ע שכל הרופאים לא מצאו תרופה למחלתו עד שבא רופא אחד עם רפואה למחלתו, אך הזהיר את אביו להשגיח על בנו יחידו שלא יבא שום מאכל של בשר שמן לתוך פיו שהיא סכנה גדולה עבורו, ויהי היום והאב הי' צריך לנסוע לעיר אחרת לרגל מסחרו, ויצו לאמו להשגיח היטב על הבן שינתהג כפי הוראת הרופא. והנה כשהאם ישבה אצל השלחן לאכול בצהרים עלה ריח הבשר באף הבן וניגש אל השלחן וחטף חתיכת בשר שמן, תחבה אל פיו וינס החוצה.

מובן מאליו שתיכף חלה הבן עוה"פ וכאשר שב אביו מדרכו מצאהו מפרפר בין החיים והמות וירץ אל הרופא ובקול בוכים התחנן לפניו שיציל את בנו יחידו מרדת שחת, וקפץ ונשבע שלא יסע עוד לרגל מסחרו ובעצמו ישגיח על בנו החולה. בעמל רב עלה בידי הרופא להסיר מעל הבן הנחמד סכנת המות, ובהגיע עת דודים ואביו עשה סעודת מרעים לבני משפחתו, גירש את בנו מהאולם הגדול ששם ישבו האורחים על יד שלחנות ערוכים. האורחים שאלו זה אל זה על התמהגותו המוזרה של האב האכזר שאינו שם לב

לתחנוני הילד להרשות לו להסיב אל השולחן יחד עם האורחים, ורק האב היה היחיד שידע טעם הדבר.

כן הוא הענין בהנהגת השי"ת, יש שהוא מגרש מחדר האוכל דוקא את הצדיק לטובתו, ואם כי אין אנו מבינים את הנהגתו של הקב"ה אבל אנו מאמינים בלב שלם שהוא לטובת הצדיק, עכ"ד החפץ חיים.

וזהו שאמר הכתוב כי שם ד' אקרא, עם האדם דבוק בתורה יזכה, לכי שם ד' אקרא, שיתפלל כראוי, ויזכה לראות בעין הישר, שהצור, זה הקב"ה, הוא תמים פעלו וא-ל אמונה ואין בו שום עול אלא צדיק וישר הוא, ודו"ק.

